

Otvoritev svetovne razstave
Chicago. — V soboto je
otvorjena svetovna razstava
Chicago z velikansko parado-
tjem in govori. Krog 200
ljudi se je udeležilo otvoritve
ceremonij. Krog 250.000 lju-
di obiskalo prostore razstave v
boto in nedeljo.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT
WEARLO IN LASTNINA SLOVENSKE
NARODNE PODPORNE JEDNOTE
Organ of and published by the Slovene
National Benefit Society

Naročnina: za Zdravne drške (Ivan Ghl-
cap.) in Kanada \$6.00 na leto, \$2.00 za pol
leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in Cincin-
ti \$7.50 na leto, \$2.75 na pol leta; za in-
ostranost \$9.00.
Subscription rates: for the United States
(except Chicago) and Canada \$6.00 per year,
Chicago and Cincin \$7.50 per year, foreign
countries \$9.00 per year.

Cena oglasa po dogovoru. — Naklada se ne
vrada.
Advertising rates on agreement. — Manu-
scripts will not be returned.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:
PROSVETA
3407-78 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois
MEMBER OF THE FEDERATED PRESS.

138

"Partnerstvo" vlade

Federalna vlada ima zdaj iti
v partnerstvo (sodružništvo) z
ameriškim kapitalizmom po na-
črtu predsednika Roosevelta. Be-
seda "partnership", ki se upo-
rablja v načrtu, je le kamofla-
ža za kontrolo. Predsednik bi
rad z lepo besedo omilil bistvo
stvari, pa naj pomeni kar že ho-
če, da bo manj jeze v taboru "ži-
lavlega individualizma". Jeza pa
bo kljub temu, zlasti če bo "fe-
deralni partner" odločen in trd.

A že v začetku so znamenja,
da se ameriškim kapitalizmom ni
treba dosti bati in jeza ni po-
trebna. Še več — pametni kapi-
talisti morajo pozdraviti ta ko-
rak vlade, kajti zdaj bodo lah-
ko vse svoje kozle položili pred
vrata Bele hiše, češ, federalni
partner naj bo odgovoren. Načrt
vlade za kontrolo industrij je na-
mreč tak mišmaš, da ne veš, kje
ima glavo in kje je rep.

Načrt je zmašilo treh ali štiri-
planov za pobijanje depresije.
Najprvo so mislili na javna
dela, ki naj absorbirajo par mi-
lijonov brezposelnih delavcev, a
videli so, da to ne bo dosti po-
magalo; nato je prišel iz senata
Blackov načrt za 30-urni delov-
nik v tednu, ki naj pomnoži šte-
vilo uposlenih delavcev. Ta ko-
rak je bil sam na sebi dober, in
ker je bil dober, je bil takoj ob-
sojen na smrt. Končno so začeli
misliti še na splošno kontrolo
glavnih industrij, da bodo lahko
kontrolirali tudi mezde in ce-
ne, produkcijo in razdirajočo
konkurenco.

Vse to so potem zmašili sku-
paj in rezultat je zdaj na dlani.

Trideseturnik je izginil. De-
lovni čas se bo ravnal po "lo-
kalnih razmerah in potrebah";
ponekod bodo delavci morda do-
bili šesturnik, drugod pa bodo
delali osem in tudi deset ur, če
bo "treba". Takisto bo z mezdo.
Umerjena bo "po razmerah". Za-
kon ne bo imel nobenih določ-
nih mej ali števil. Delovnik in
mezda ostane stvar "medseboj-
nega dogovora" med delodajal-
ci in delavci; le v primerih, kjer
se delodajalec in delavec ne bo-
do mogli sporazumeti, bo imel
federalni administrator odločil-
no besedo.

Citatelj lahko razume, koliko
je tak "dogovor" vreden v prak-
si. Koliko volje in poguma za
pogajanje bodo imeli reveži, ki
se po dolgem času vrnejo na delo
izstradani in zadovoljeni do vratu!
Ne vemo, koliko pravice do štraj-
ka se ostane delavcem; mislimo,
da ne dosti. Federalni partner bo
enostavno prepovedal štrajk in
določil mezdo, delovnik in dru-
ge sporne točke po svoji volji.
Ta volja pa ne bo volja rebelnih
delavcev. Federalni administrator
bo namreč Hugh S. Johnson,
ki je sam fabrikant!

Demokrata vlada je rešila
banke zato, da pomaga bankir-
jem. Federalna kontrola bank je
prišla v interesu bankirjev, ne v
interesu vložnikov. Zdaj pride fe-
deralna kontrola — pardon, par-
tnerstvo! — industriji zato, da
bo pomagano privatnim indu-
strijskim magnatom, ne delav-
cem. Koliko časa bo to šlo, nam
pove bodočnost.

Omejitev produkcije pšenice

Zeneva. — Načrt, ki predvi-
da znižanje produkcije pšeni-
ce za 10 odstotkov, bo predložen
svetovni ekonomski konferenci,
ki se odpravi prihodnji mesec v
Londonu. Poročila se glase, da
so štiri države — Amerika, Ka-
nada, Avstralija in Argentina,
ki pridelajo največ pšenice, odo-
brile ta načrt.

Glasovi iz naselbin

Zanimive beleške iz raznih krajev

Konvenčni humor

Chicago. — V konvenčni kuh-
nji so vsi noži skrhani. To pa za-
to, ker je Brus pobegnil k Ce-
hom.

Delegat Vick je zato tako bled,
ker je spremenil hrano. Njegova
ljubezen do močnika se je že o-
hladila.

Popoldanski zapisnikar se je
že tako navadil na rmene rože,
da se mu tudi solata že zdi rme-
na.

Nekaj se govori, da cleveland-
ski "žnidar" morda zdaj posku-
si s štruklji, ko ni močnika pri
roki.

Delegata Zelnika ni bilo v Chi-
cagu v soboto. Na banketu je
manjkalo zelja. Morda se je zel-
nik zato odstranil, ker se je zbal,
da bo na "kontrofeju" preveč zelj-
natih — glav.

Tista živalica, ki skače.

Ongavi delegat je zahteval,
da mora "maček" ven iz zapisni-
ka. Večina je odločila, da osta-
ne v zapisniku.

Ker smo Slovani plodoviti, ne
bo nič s "kavkaško nevarnostjo".

Vse nejasne točke bomo zavi-
li v celofane, da bodo čiste.

Odbor za pravila bo zanaprej
predlaga "steriliziral".

Delegat št. 430 želi vedeti, ko-
liko odškodnine bomo plačali čla-
nu, ki mu je glava odtrgana. Če
plačamo za drugo, zakaj ne za iz-
gubo glave!

Plače ostanejo mastne. Dose-
daj so bile "preveč mastne", zato
delegat št. 268 priporoča 10%
znižanje.

Nove operacije. Del št. 300 pri-
poroča, da se uradniki "zmanjša-
jo". Nikar!

Delegat, ki nima več brk kot
kos "špeha", je proti sprejetju
Macedoncev v SNPJ.

Vse se boji Oyna. Je predsed-
nik odbora za pritožbe in ima
kar dva "blajštifta" v žepu. Pri-
čakuje velikih razkritij.

Benedikt se jako poti. Neka-
teri mislijo, da je vodenčen.

Išče se: zapisnik odbora za
plače. Ali so zakurili z njim?
Jojmene! Ako se ga ne najde, ne
bo ne "foršusa" ne plače.

Treščilo je! Siskovich je za-
dovoljen. Kruzl pojanjuje, da
so dali daljši "fjus" — domove
je pa le razneslo.

Gl. tajnik je proti volitvi mrt-
vakov. Vprašanje: Ali sme mrt-
vak biti kandidat?

Nove inšuranse kompanije!
Odbor za pravila je za "življen-
ske zavarovalnice". Kaj pa za-
varovalne družbe?

Najlepši "karpel" v Chicagu
ima preiskovalni odbor. Oven ga
"fajn pegla".

Del. Bolha je šel k odboru za
prosnje, da spremeni ime.

Još. Siskovich.

Izobraževalni klub

Milwaukee, Wis. — Delavci
in kmetje! Stopite v organizacijo,
da boste pripravljeni za vsak
slučaj. Čas so resni in še
resnejši postajajo. Torej, če bo-
mo organizirani, bomo močni
tako, da se ne bomo bali nikogar
in se lahko postavili v bran pro-
ti vsaki sili. Če pa ne bomo or-
ganizirani, se v bran postaviti
ne bomo mogli. Poglejmo kapi-
talistični razred, ki šteje od ce-
lokupnega prebivalstva komaj
10% in ki je dobro organiziran,
pa tudi lahko dela z ogromno
maso delavcev in kmetov, kate-
ra šteje 90%, kar se mu poljubi.
Organizacija, v katero bi mo-
ral pristopiti vsak milwauški
slovenski delavec in imeti po-
polno zaupanje vanjo, smo usta-
novali v nedeljo 21. maja 1933
in ji dali ime Slovenski delavski
izobraževalni klub "Ivan Can-
kar". Ta organizacija ima na-

men voditi slovenske milwauške
delavce po poti, po kateri bomo
v resnici prišli do izboljšanja
življenja. Vas kliče mo na ves
glas, da pristopite takoj v to no-
vo organizacijo, v kateri vam
jamčimo, da se boste dobro po-
čutili.

Začasni odbor.

Smrt starega člana

Hermie, Pa. — Na 15. maja
je tukaj preminil John Hrovat,
zvesti član društva št. 87 SNPJ.
V smrt je šel prostovoljno s tem,
da si je prerezal žile na obeh ro-
kah. Kaj ga je gnalo v smrt, ni
znano, skoro gotovo pa obup. Po-
kojnik je bil star 69 let in doma
iz Čezsoče na Primorskem. Imel
je 11 otrok, ki pa so že vsi mrt-
vi. Umrla mu je tudi soproga,
tako da je revež na stara leta
ostal popolnoma sam. Pogreb je
bil dne 17. maja po civilnih ob-
redih. Pokojniku bodi ohranjen
trajen spomin!

Kdor še ni član Slovenske na-
rodne podporne jednote, naj pri-
stopi takoj, ker naša jednota nu-
di pomoč svojim članom v bole-
zni, nesreči in ob času smrti.

Još. Filas, tajnik.

Srebrna poroka

San Francisco, Calif. — Na
13. maja je bila v bližnjem Oak-
landu velika slavnost, ko sta za-
konca Anton in Josephine Tom-
šič praznovala 25-letnico zakon-
skega stanu — srebrno poroko.
Zbrala se je velika družba pri-
jateljev in znancev, ki so prišli
čestitat slavlencema. Tone
Tomšič je znan po svojem hu-
morju in tako tudi njegova živ-
ljenska družica. Opolnoči se je
vršila "srebrna poroka" med
občim veseljem in rajanjem, ko
sta si zakonca ponovno objubila
zvestobo še za nadaljnjih 25 let.
Zelja vseh nas, ki smo bili na-
vzoči, je, da bi se resnično spet
sešli skupaj na njuni zlati poro-
ki dne 13. maja 1958!

Sledeči so bili navzoči pri sla-
vu: Družine J. Barich, M. Bil-
liard, J. Briski, S. A. Hanzel, F.
Kalcich, A. Leksan, R. Minerich,
A. Miller, J. Malnar, J. Selak in
J. Parkel ml. ter mrs. A. Lichy
in sledeča dekleta: Fannie Lek-
se, Josephine Onisk, Rose Tom-
šic, Stella Marenovich, Mary Li-
chy, June in Julia Billiard, Ma-
rie Spolyar in Mary Ivanovich.
Dalje: Harold Brown, George
Barich, John Kambich, Leo Kbe-
nig, John Krupich, Rudolph
Kraintz, Joe Kohne, Florian Ko-
chevar, Louie Lekse, Frank O-
snick, Frank Ramuta, Anton A-
grusa, John Selko, Jack Skor-
janc, Louis Souza, Joe Tomšic,
John Tomšic, Frank Tomšic, Joe
Malnar, Frank Vidmar, Peter
Kurnick in Robert Minerich ml.
Zakoncem, ki slavi zlati
poroko: Še na mnoga leta!

A. Leksan.

Piknik

Library, Pa. — Društvo št.
172 SNPZ je sklenilo na seji dne
14. maja, da priredi piknik dne
4. junija pri Slapniku. Uljudno
ste vabljeni vsi jugoslovanski
prebivalci ob blizu in daleč.
V prijazni senci se bomo razvedri-
li in poveselili v prijetni družbi.
Tudi plesali bomo. Pripravljeni
odbor bo preskrbel za lačne in
žejne. Na svidenje 4. junija!

A. Kuna, zapisnikar.

English Speaking Delegates

Caucus

On Monday evening, May 22,
1933, some 26 delegates repres-
enting English speaking lodges,
directly or in combinations, met
in a special caucus to unite upon
the course they would pursue re-
garding matters of especial in-
terest to English speaking lodges
of the SNPJ. Two subjects were
widely discussed and agreed upon
in principle. The first was
athletics and the other the voice
of the members column.

Members discussed other sub-
jects. All agreed that such cau-
cuses were beneficial because in
them, everyone had a chance to
express himself freely, thereby
eliminating considerable debate
on the convention floor. Such
caucuses serve another purpose,
that of acquainting the various
English speaking delegates with
one another and bringing about
a better understanding.

Out of this caucus came rec-

ommendations that athletics be
continued and that the voice of
the members be devoid of perso-
al verbiage and limited number
of replies.

Another caucus was held
Thursday night, May 25, 1933,
where the following issues were
gone over and agreed upon:

1. Amend by-laws to permit
a grievance committee to become
the first step in settling dis-
putes.

2. Recommend the adoption
of the American Experience Ta-
ble for all new applicants and
those of the present members
that desire to change.

3. Urge the adoption of plan
B, which is a graduated scale of
payments of operation and dis-
ability claims.

4. Recommend that no new
applicants can become insured in
the \$3 sick benefit class.

5. Recommend that the by-
laws be changed to permit mem-
bers to insure for death benefit
and disability and operation ben-
efits only.—D. J. L.

Nadvlada Wall Streeta iz- gublja vpliv

Mnenje prevladuje, da bo mo-
ralo delavstvo pod pritiskom
masne psihologije revidirati
svojo politiko.

New York. — (FP) — Poča-
si se jasni v Wall streetu, v in-
dustrijskem in finančnem ka-
pitulu, da kapital ob reki Poto-
mac utrjuje svojo pozicijo in
gradi podlago za velkanski pre-
obrat z ozirom na kontrolo nad
industrijami, financami in dis-
tribucijo produktov. Z drugimi
besedami to pomeni, da se bo
Washington polastil moči, ki je
sedaj koncentrirana v Wall
streetu.

Pravijo, da je Lenin rekel l.
1921: "Po vsaki revoluciji pride
kontrarevolucija in mi moramo
gledati, da obdržimo svojo." V
smislu kot se je smatralo Leni-
na za kontrarevolucionarja, se
smatra Roosevelta za revolucio-
narja, to je, da je slednji spo-
znal, da se obstoječi ekonomski
sistem bliža polomu, kot se se-
daj že pozabljeni tehnokratje
napovedovali. S svojimi pote-
zami je Roosevelt prehitel ko-
muniste, socialiste in fašiste in
se pripravila na izvedbo svoje
"revolucije".

New York Times je te dni ob-
javil intervjuje svojih poročal-
cev z Rooseveltovimi svetov-
alci, da pripravi Wall street
na bodoče dogodke. Značilna je
izjava pomožnega poljedelakega
tajnika Tugwella, "da se mnogo
ljudi zaveda, da kar se je zgo-
dilo v novembru lanskega leta
niso bile volitve, temveč revolucija,
izvršena na poseben ameri-
ški način.

Temelji starega socialnega re-
da so se pričeli nevarno majati že
prej in to je ugledilo pot za u-
veljavljenje novega programa.
Da je Rooseveltova administra-
cija izrabila priliko, ni nič pre-
senetljivega, ker je bila v to
priprljena. Tugwell, ki se ne
prišteva med radikale, pozna
Marxa, sovjetsko Rusijo in po-
men modernih revolucij bolje
kot mnogi revolucionarji, razu-
me pa tudi pomen načrta vlad-
ne kontrole nad industrijami v
vseh detajlih.

Stiri moderne revolucije —
ruska, italijanska, nemška in
sedaj ameriška — imajo neka-
tere sorodne značilnosti, da si
v mnogih oziirih temeljito razli-
kujejo. Ameriška revolucija se
razlikuje od vseh drugih v tem,
da prihaja polagoma. Trditev,
da so bile novembarske volitve
revolucija, sicer nima podlage,
kajti niti eden med milijoni vo-
lilcev ni slutil, da bo Rooseveltova
administracija skušala u-
veljaviti vladno kontrolo nad
industrijami, finančnimi insti-
tucijami in agrikulturo. Ameri-
ška revolucija nima značilnosti
plemenskega sovraštva kot nem-
ška, skrajnega nacionalizma kot
italijanska in nemška in raz-
rednega boja kot ruska, vsi opa-
zovalci situacije pa se strinjajo
vsem, da bodo morale delavске
grupe zavreči staro politiko in
oprijeti se nove taktike, ker jih
bo v to prisilila nova masna
psihologija, ki bo sledila "revolu-
ciji".

Močan sentiment za sta- rosno penzijo

Letos je že 16 držav sprejelo
penzijsko zakonodajo, ki je
boljša od prejšnje. Pokojnino
ima 25 držav. Predloga v kon-
gresu.

New York. — (FP) — Kljub
temu, da je bilo ob pričetku leta
malo upanja za uzakonitev pred-
loga za starostno pokojnino, se je
leto 1933 v tem pogledu izkazalo
zelo dobro, po izjavi Abrahama
Epsteina, tajnika American
Ass'n for Old Age Security, ki
je imela te dni svojo letno kon-
ferenco.

Iz njegovega poročila je raz-
vidno, da je v tem letu sprejelo
starostno penzijo že 16 držav,
kar je zvišalo število teh držav
na 25. Nad 52 milijonov oseb je
s tem protektiranih — prizade-
te države imajo namreč toliko
prebivalstva.

Ob pričetku leta je bilo na
penzijski listi 100,000 oseb, s
pridruženjem 16 nadaljnjih držav
se bo to število v prihodnjih
par letih znatno zvišalo. Omeniti
je treba, da so nove države po
prebivalstvu večinoma vse maj-
hne, ker njih povprečno prebi-
valstvo znaša manj kot milijon.

Na drugi strani je pa kvalite-
ta zakonodaje boljše kot izza
prejšnjih par let, ko so bili spre-
jeti prvi zakoni. Letošnja zakon-
odaja je obligatorična za vse
okraje, medtem ko je večina pr-
votne zakonodaje prostovoljna,
to je, da so legislature prepusti-
le izveditev penzije posameznim
okrajem.

Epstein je nadalje poročal, da
je gibanje doseglo tudi kongres,
kjer se v obeh zbornicah naha-
lja predloga za zvezno subven-
cijo držav, ki imajo starostno
zakonodajo. Tem državam bi
zvezna vlada prispevala eno tre-
tjino stroškov. Epstein je ome-
nil, da so dobri izgledi za spreje-
tje te zakonodaje tudi v kon-
gresu.

O upravljanju penzijskih si-
stемов so poročali razni urad-
niki, ki so zaposleni pri tem de-
lu ali pa imajo ozke stike. Eka-
periment se je dobro obnesel v
štirih največjih državah. Nad
starim sistemom (okrajni domo-
vi za onemogle) ima velike pred-
nosti, ker je bolj humanitaran.

Treba pa bo še velikega iz-
boljšanja, ker dosedaj nima še
nobena država vzornega ali ide-
alnega sistema. Zakonodaja je
tudi v najboljših slučajih, nū
primer v Kaliforniji, ki ima naj-
boljšo postavbo, pomanjkljiva.
Največja hiba je izredno visoka
starostna kvalifikacija. Ta pro-
blem bo postajal vedno akutnej-
ši, ker so mnoga podjetja zapri-
la vrata celo delavcem srednje sta-
rosti. Splošno pa je znano, da
star delavec danes dela nikjer
ne dobi. Če država ne prisili po-
jetnikov na bolj človeško postop-
panje s temi delavci, jih bo mo-
rala sama podpirati.

Beda združuje brezposel- ne fantje

Ustanovili so svojo legijo, po-
tom katere si bodo skušali
zboljšati svoj bedni položaj.

New York. — (FP) — Legi-
ja brezdomske mladine je naj-
novejša organizacija v veliki ar-
madi brezposelnih. Ustanovili so
jo mladi fantje, ki žive po "flop
houzih" (mestnih in privatnih
prenočevalnicah), romajo po de-
želi brez cilja in smeri. Že ime
pove, da so brez domov, od ka-
terih jih ni odtiral in oropal
socializem, ampak kapitalizem.

Mladinska legija brezposelnih
je aktivna na vzhodu in na za-
padni obali. Ker je mlada, še ni-
ma dosti članov — par sto. Njen
pojav je značilen največ valed
tega, ker je to krik mladega živ-
ljenja, ki je potlanjeno v tla in
teptano, še predno je imelo pri-
liko se razviti. Je to krik proti
laži, da Amerika nudi vsem, ki
so pridni in dobrega karakterja,
ne le priliko do življenja, nego
tudi se povzpeti do blagostanja
in sreče osiroma bogastva.

Legija bo skušala izboljšati
položaj v prenočevalnicah in
javnih kuhinjah. Ljudje danes
živijo v njih pasje življenje, v
premnogih slučajih še slabše.
Hrana je redkokje užitna, ker
si odgovorni faktorji pač misli-

jo, da "človeški izvirnik"
vredni niti toliko kot svine-
je groba, vendar pa resni-
mera.

Položaj v teh javnih in-
stih milošinskih "azilijah"
bro opisal neki brezposeln
merizetni građuant v seri-
kov, ki so bili nedavno po-
ni v reviji "Nation". On je
pal križem dežele in živl
po reformah kričetič azilij

Legija med drugim
odpravo naredb in postav,
katerih posebno v malih
preganjajo brezdomce. Ne
no jim oblasti dajo na
iz mesta ali v zapor. Ni
zapor pomeni delo v "ča-
gih." V mnogih slučajih
lasti oddajajo v najem ko-
rtorjem pri javnih delih, o-
imajo koristi vsi, razen je-
ki morajo zastoj garati,
način si neskrupulozni po-
grade premoženje, kakor
kontraktorji. "Postava" je
sužnost slepa.

Legija vodi agitacijo
brezdomsko mladino tudi
Rooseveltovim pogosto
kempam, ker je mnenja,
žijo militarizmu. Njena
parola je: delo ali pa oster-
jim družba danes zanika.

Priziv proti drakon- skemu sodbi

Vrhovno sodišče bo poru-
zavže odlok sodišča
čaju mladega zamorca.

New York. — (FP) —
Liberties unija poroča, da
procesu priziv proti drak-
osodbi 19-letnega zamor-
gelo Herndona v Georgiji
bil kaznovan od 18 do 20
le, ker je organiziral be-
poselne in črnce v skup-
ganizacijo.

Unija pravi, da je to
drastična kazen, kar jih
agorovina v področju c-
svobodščin v mirnem
Herndon je bil obtočen na-
lagi zakona izza civilne
nanašajoče se na upor.
delikt je bil, da je del
"upornike vsebine." Zaka-
ča smrtno kazen, ampak
rota priporočala obzirn-
nik mu je naložil od 18
let ječe.

O tem slučaju je Civil
ties unija izdala brošuro
slovom "Twenty Years for
Speech". Unija nima ob-
v svojih rokah, pač pa se
z International Labor De-
Apelira tudi za pripravi
kritje prizivnih stroškov,
do znašali \$1500. Zadeva
pred državnim vrhovno so-
bližnji bodočnosti.

Druga centralizirana triv-

Walla, Walla, Wash.
triljske žrtve odhajajo za
drug za drugim. Te dni je
za tumorjem James Smith
služil 20-letno ječo valed
ker je bil omrežen pri svo-
javih tovaršev, ki so
zično in justično mas-
ker so leta 1919 branili de-
IWW, katero je napadla
premirja slepega patri-
polna drhal.

James Smith je že po-
tev, ki je podlegla valed
hekucije. Wesleyja Ever-
drhal razseksirala in za-
linčala, dva sta umrla v
dva zunaj. Eden teh
Smithov brat, po poklicu
nik, ki si je nakopal smrt
prizadevanja, da jim je
pravico. Trije so še v
Britt Smith, Ray Baker in
Bland, ki čakajo pomil-
Dva sta bila pomilodena
par leti.

Arrestacije brezposelnih

Brookville, Pa. — Ako
vek brez dela, je to naj-
lik udarec, toda ako je
brezposelnosti vršen v
presega to vse meje.
In to se dogaja brosp-
v tukajšnji okolici. Inter-
davkov izvršujeje aresta-
mečejo brezposelne v je-
ne morejo plačati davkov
ostanejo v zaporu, dokler
delne organizacije ne po-
roštva za nje.
Da opravičijo svoje
davčni interjevalci prav-
jim preti izguba službe in
vizije, ako ne interjevalci
odstotkov zaostalih davkov.

Tone Seliskar:

NASEDLI BROD

Roman v treh delih

Zunaj na cesti zaklepeče peket konjskih kopit. Kakor bi jata jahalcev jezdila na nočni pohod. Oče se obrne v kuhinjo in pravi:

— Dragonci jezdijo iz kasarne!

2

Opravo so nosili v stanovanje. Vse je še neurejeno; po tleh leže predali s perilom, omare so odprte, slike ob zid prislone, čez stole je nametana obleka. Zadnje drobne stvari nosijo z voza: škaf, v katerem je nekaj kuhinjske posode, košaro s posteljnino, med katero so varno shranjeni krožniki in kozarci. Težka orehova omara z velikim zrcalom jim je nagajala. Stopnice so v vijugih preozke. Nalili so jo nazaj na dvorišče ter jo z vrvmi potegnili na balkon.

Balkon je vzdolž vsega prvega nadstropja. Na oni strani stanuje mojster iz tobačne tovarne, ki nima otrok, spodaj sta še dve stranki. Neka ženska razobeša perilo na vrtu, ki je zadaj poleg velikega dvorišča. Odtod se lepo vidi na prostrani Mestni log in čez Barje do Krma. Poletna, vlažna megla visi nizko nad travniki, le obrisi dreves, ki rasto ob Gradiščici in Malem grabnu, in samotna hiša, ki stoji sredi gmajne, se komaj razločijo. Poleg kuhinje je takoj prva soba, ki gleda na nizko mitnico in na visoke smreke Cesarkega vrta. Okna druge sobe gledajo na cesto, na kateri je ves dan živahno vrvenje. Sto in sto delavk in delavcev hiti v tobačno tovarno. Zvonec ob vratih klenka in jih priganja. Delavke z Viča in iz Kozarij hite tod mimo, da ne zamude. Če se skloniš skozi okno, vidiš hišo, v kateri stanujeta stara dva.

Vse je zgoraj. Voznika sta se že odpeljala. Justin in Adam stojita sredi te razvlake. Vroč je jima je.

— Počakajva žensk, da ne bo kaj narobe! sklene Adam. Naj same odločijo, kje bo stalo to in kje ono. Vse je šlo po sreči, nič se ni razbilo!

Justin sedi na žimnici in kadí cigareto. Ogorek stiska med prsti in gleda skozi okno v nebo.

— Mogoče bom danes zadnjič na tej postelji spal? reče tiho.

— Ne razmišljaj o tem! Ni tako hudo!

— Vojna je vojna. Zgrešena krogla me lahko zadene!

— Seveda, če človek samo na to misli, ga že zdaj boli. Sicer pa je lahka rana velika sreča za vojaka. Pride v bolnico, potem je zanj vojne konec!

— Da ... Boli ga nekaj. Hitro potegne listnico iz žepa.

— Še ničesar nisem vrnil, pravi samemu sebi očitajoč. Nikdar nisem utegnil — mislil pa sem mnogokrat na to!

Adam zamahne z roko.

— Stiska me, pa bo tebe še bolj. Spravi! Ani pusti, ki bo potrebovala. Vojaska podpora je skromna!

Marta je prinesla toplo kavo. V tem svežem poletnem jutru je bila kakor roža, ki je pravkar razprostrla svoj cvet.

— Zdaj pa le hitro, Marta, pravi Adam. Mudi se mi v službo.

— Pričnimo v kuhinji, je dejala. Kredenco takole ob tole steno!

Pregledala je sobi in v duhu črtala sliko urejenosti.

Upognila sta se in premaknila omaro. Adam je bil silen, kadar so se mu napele mišice na razgaljenih rokah, Justin se je takoj oznojil in je globoko dihal.

Sestavila sta postelji, previdno pritrdila marmornato ploščo na umivalnik, pribila nad okna obešala za zaveso; naglo sta opravila vse težje delo, ki bi ga ženske ne zmogle.

Adam je moral v tovarno.

Marta je polagala perilo v omare, Justin pa je zabijal žebelje za slike. Nič kaj lahko ni obesil na kavelj velike, težke podobe: viteza, ki se poslavlja na grajskem dvorišču od žene, ko odhaja na vojno. Ponosno zravnano stoji v bojni opravi, pa pred njim nosi ščit in lok s strelkami, gospa je potrta in se naslanja na njegove prsi. Spodaj pod grajskim zidom je videti konjenike z dolgimi sulicami.

Justin gleda v viteza in se čudi njegovemu izrazu.

S kakšnim ponosom odhaja na boj, si misli. Zeno ima, glej, grad in bog ve kakšno bogastvo. Jaz pa kakor mevža ...

Gre v drugo sobo in sede pri oknu na zofo. Po cesti škripljejo težko naloženi vozovi, zadaj za smrekami bobni vlak, pod oknom je čuti otroke, ki se igrajo.

Ziblje se z gorenjim telesom sem in tja. Njegove misli tko:

— V meni ni nikakega navdušenja. Mrzim vojno, ki mi je prekrizala račune!

To sta dve stvari, ki jih je dognal danes, ko se je nekoliko pomiril.

Misel nagovarja misel in če do dna premisli vse vzroke te vojne ter si obudi vse navdušene časopisne članke in hujkajoče govore ljudskih tribunov, si vendar ne more razložiti smisla vsega tega. Hudič, zaradi dveh oseb pognati milijone ljudi v nesrečo?

— Da, si govori na znotraj, govore o neki ideji. Borimo in vojskujemo se za idejo. Za kakšno idejo, vraga, se naj borim jaz? Zato, da bom pomagal kaznovati umor, ki se me nič ne tiče?

Vojna je pomenila zanj strašno izgubo. Odrlinila ga je s ceste, po kateri se je vzpenjal. Zdelo se mu je, kakor bi mu nekdo od zadaj vrgel zanko okoli vratu in ga zviška potegnil v globino. Hipoma se mu je zazdelo vse nesmiselno, nepotrebno, brez vsake vrednosti. Sila, ki ga je anela iz vsega tega, se mu je kakor jarem obesila na tilnik.

Moraš!

Stotisoči so se uklonili.

Poslaniki so sedli na ekspres in se odpeljali. Ministri so zdiktilirali ukaze. Telegrafi so brneli neprestano. Maziljeni stari se je zjokal in podpisal.

Ukaz!

Milijoni so se upognili in zatrepotali. Kakor ovce. Niti zameketale niso. Da, pohlevne in hlapčevske duše. Če bi vsi ti milijoni naskočili peščico topoglavcev in diktilirali: Ne!

Ukaz!

Preki sod!

Niti za sekundo ni pomislil, da ne bi šel. Ne, ne. Se na um mu ni prišlo. Podvomil je res v nesmisel vojne, toda v ukaz ni podvomil. Podredil se je brez vsakršnih duševnih zapletov v urejeno, prisilno priučeno miselnost zvestega državljana. Ne zaradi vere v zakon in odredbe. Ne zaradi spoštovanja oblasti, ne! Ker se je bal! Kajti človeka uče: če ne boš spoštoval zakona, boš kaznovan! Moj bog, kdo se naj spomni in uči ljudstvo ljubezni do sile.

Marta je pogledala v sobo. Čudno se ji je zdelo, ko ga ni bilo nikjer ališati.

(Dalje prihodnjik.)

Dino Montanara:

PODZEMSKA ITALIJA

(Prevedel Mile Klopčič.)

Zenskam je uspelo, da so odvedle kmetico s sabo. Krog nje se atiskajo jokajoči otroci — sicilijanski otroci jokajo zelo glasno — in tako jo vodijo v hišo neke sosedice. "Santa Madona, Santa Madona" jih ališim, kako mrmrajo. A tisti hip, ko stopa mala skupina v črno oblečenih žensk mimo ljudi na cesti, se dogodi nekaj nepričakovanega. Mogoče je ališala kako opazko, mogoče jo je razdražili nasmehi fantalinov-črnosrajčnikov — kmetica se je nenadoma iztrgala svojim sosedam iz rok, potegnila predpasnik z obraza, se vzravnala, da sem zagledal njeno pogumno, razvneto lice, in z vso svojo jezo, svojo mržnjo, svojim obupom in prezirno globoko vzdihnila in pljunila fašistu v oči.

Obstala je odrevenelo, samo njeni veliki uhani so se tresli. V naslednjem hipu je nastal hrup. Fašist jo je zgrabil, civilisti mu hočejo pomagati, toda ženske so navalile nanje, da osvobodijo sosedo. Može vidijo svoje žene v nevarnosti, obkoljene od žbirov, nič več ni nobenega brzdanja, a kričanjem, ki ni prav nič podobno človeškemu glasovom, so naskočili. Občinska policaja sta potegnili puške. Z vrečanjem in kričanjem so se pognale ženske v tek proti vasi. "Ven, ven, sosedo Giovanni so vzeli! Strelja-

jo na nas! Ven, na cesto!" Iz vseh koč so se usuli ljudje, kakor da jih je izbruhnila zemlja. S polja prihajajo v teku, dol z vinogradov hite. Može in ženske in polodrasla deca s krepeljci, vilami, železnimi drogovi in deli bran. Pred hišo hrup. Puške prasketajo. Vriš, kletve. Skupinica "reda" je izginila, kakor da je sploh nikoli ni bilo. Nekatje ob plotu leži fašistični milnik. Množica se nikakor ne more pomiriti. Neki ženski glas vreči: "Sosedo Giovanni! Odpeljali so sosedo Giovanni!" Ljudje okrog nje odgovarjajo: "Kdo to pravi? Kje je? Ponjo gremo!" Nad vsem oster fantovski glas: "Na občino! Na kvesturo! Rešiti jo moramo!"

V trenutku se postavi človek s sekuro na čelo trume. Za njim so planili moše in ženske z dvignjenimi krepeljci in noži v rokah. Neka ženska grozi z železno krepeljco. Nič jih ne zaustavi. Kraljevna policija je preslaba, fašistov pa je malo. V občinski hiši je vse mirno. Nikogar ni v hiši. Brez težave so vdrl v vrata. Fašistični funkcionarji so se poskrili, toda množica hoče živeti. Predolgo so brzdali mržnjo. Spišale lete iz omar, črniniki po spisah. Stole in mize treskajo ob zid in skozi razbita okna. Z zmagoslavnim kričanjem vržejo na grmado fašistično uniformo kvestorja, ki jo je bil pustil in ubežal v srajci. Kmalu zatem zagori vsa hiša v dimu in plamenih proti nebu.

Caltanissetta, junija 19—

Kar se je dalo hitro sem moral iz Catanije. Vedel sem, kaj pride za takšnim puntom. Pride četa fašistične milice, aretacije, globe v denarju, ki pijejo siromasnemu kmetu kri, obsodbe na robijo, a mogoče tudi ustrelitve. Videl pa sem, da živi med temi kmeti sovražnost proti fašizmu, ki je ne bo mogoče nikoli ugasiti. Ko pride čas, bo vsak sicilijanski kmet na svojem mestu.

Caltanissetta, junija 19—

Obiskal sem delavce v žveplnih rudnikih v provinci Caltanissetta. Delavci tu žive v popolni sužnosti. Tu vlada še dandanes feudalizem. Lastniki rudnikov odločajo o višini mezd in delovnem času. Zakona o zaščiti delavcev ni. Po 12 ur na dan delajo mladi ljudje, njih meze pa so precej nižje od bednih plač v ostali Italiji. Zvepleni rudniki Sicilije dajejo največ za vojsko nesposobnih moških. Dvajseturno delo v zagatnem, z žveplom nasičenem zraku, brez kakršnihkoli varnostnih naprav, v stalni življenjski nevarnosti — to daje kar neverjetno visoko število umrljivosti, to daje telesno in duševno propadanje. Kriza žvepla je postala pod fašističnim režimom akutna. Tu je opaziti, kakor skoro v vseh pokrajinah Italije, strašno nazadovanje v gospodarstvu, uvoza in izvoza. Dviga se samo kriminalnost in umrljivost. Teško njemu, ki verjame fašističnim statistikam.

Mnogo bolje, da bi prebiral pravljice.

Neapelj, junija 19—

Ko sem šel davi s postaje, sem srečal "Corteo", eno od običajnih fašističnih procesij. Prekrižali so mi pot, moral sem potrpeti, da so šli mimo. Korakali so s kričanjem, piskanjem instrumentov, plapolanjem zlatih bander, zastav in trakov. Gagliardetti, zastave s svežnji protja, se blestijo v sto komadih na ozadju sinjega neba. Najprej nekaj za srce. Najmanjši od malih Balilla, obvezne fašistične organizacije za mladino, ki obsega vse deške in večino dekliških šol. Organizacija je imenovana po fantinu Balillu, ki je ob uporu proti francoski posadki v Genovi prvi vrgel kamen na tujega zatiralca ... Mali črnosrajčniki korakajo pod nadzorstvom svojih učiteljc in vzgojiteljic. Potem sledijo večji Balilli v neskončni, sivo uniformirani procesiji. Majhni, suhi obrazi, ki imajo — po zaslugi odlične vzgoje vzornih vzgojiteljev — že zdaj drzni izraz osvajalcev.

Koliko staršev te mladine je v letih 1922 in 1923 izkrcavalo pod železnimi batinami fašizma, koliko jih umira v ječah, koliko jih sedi oropanih pravic in obubožanih doma, trpeč pod obhutkom neobgljene mržnje? Iz ti-soč otroških grli krične drzni vriak osvajalcev proti nebu: "A chi l'Italia? A noi! A noi!" ("Za koga je Italija? Za nas! Za nas!") A nad vsem plapolajo in šume zastave. Sledi ženski Fascio v uniformi. Z v tla uprtimi pogledi, z drznim nihanjem in drznimi usti. Nikjer ni moralno hinavstvo večje nego v teh italijanskih dekliških zavodih. Zdjajo vodijo sprevod do spomenika kakšnega "neznane junaka" ali "fašističnega mučenika". Govornik bo kakor gramofon odpel staro pesem o pohodu na Rim, o Mussolinijevi volji, o moški zvestobi in sijaju nacije. Tisočkrat bo muzika odlajala pesem fašistične mladine, himno "Giovanezza", in nihče se ne bo ozri na ta teater, ki ljudem že presega kakor karnevalska maškerada, ki traja predolgo, ki traja vse leto. Potujem v Rim, s seboj sem vzel od Madonne di Pompei pravega duhovnika, ki je naselil na moje limanice. Pri prijatelju krčmarju sem se preoblekel v duhovnika, a v hotel M. v Rimu ne bi mogel vzeti boljšega alibija, kakor je ta moj kolega. Iz hotela bom poslal svojo duhovniško prtljago na avstrijsko mejo, a jaz bom izginil v hiši zanesljivega sodruga, da počakam pripravo za najtežji del svojega potovanja. Moram namreč v ječo Portolongone.

Rim, junija 19—

Vznemirjen pričakujem papirjev, ki mi bodo omogočili vstop v ječo Portolongone, kjer se nahaja mnogo sodrugov. Prelevil se bom v uradnika ministrstva za notranje posle, čigar kontrolni obisk je javljen z avtentičnimi dokumenti. Pismo vprašanje ne pride iz upravnega posloja, jaz pa moram priti, preden postane opazno, da je odgovor na vprašanje izostal. Takele kontrole so zelo pogoste, pa je komaj verjetno, da bi bilo zanje kaj sumljivega v tem. Treba mi je samo poguma in drznosti. Že teden dni traja moje radovoljno jetništvo pri sodrugu. Nerven sem.

Livorno, junija 19—

Vse sem opravil. In srečo imam, da se je vse tako končalo. Pot od Rima do Portolongone se je vlekla v večnost. Pri vkrcavanju v Piombinu je prisostvoval mojemu odhodu neki karabinjerski oficir. Od daleč je videti visoke pečine, kjer delajo ljudje, ki so najboljši v delavskem razredu Italije. V Portolongonu pričakujemo pri izkrcavanju kazniškega direktorja z odvratno ljubeznivo prijaznostjo. Take kontrole utegnejo biti zanj neugodne. Njegova kariera zavisi od nadzornikovega razpoloženja. Seveda gre pri takih službenih obiskih ponavadi za prazno formalnost, ki se z obeh strani čim prej izvrši in konča z dobro pojedino v upravnem posloju.

Portolongone je majhen gradič na otoku Elbi. Nova kaznilnica (temnica) leži tik stare nadvojvodine Toskane. Skozi stara španska vrata stopim v zavod. V obeh temnicah se nahaja 600 kaznjencev. V novi temnici sedijo kaznjenci, ki so obsojeni na samotni zapor.

(Dalje prihodnjik.)

Na sliki je Marian Sullivan iz Philadelphije z otrokom, ki je poročila na ulici, ko je bila brez doma. Njen mož trdi, da je umrl.

MNOGI NE VEDO ...

... da je v Ameriki v časništvu investiranih 25 do 32 milijard švicarskih frankov in da je skupna naklada vseh listov znašala 1. 1929 44 milijonov izvodov — na vsako poldrugo družino po en dnevnik.

... da so si dali ameriški listi zadnjo papežovo encikliko, ki šteje 20.000 besed, s stroškom nad 50.000 lir brzojaviti preko velike luže. Oddajanje se je pričelo ob 10. dopoldne in je bilo ob 1. popoldne končano; tako se je moglo zgoditi, da so veliki newyorški listi imeli angleški tekst v času, ko ni imelo papežovo glasilo "Osservatore Romano" še niti italijanskega prevoda.

... da šteje dunajski Freie Presse "okrog 330 kov, londonske "Times" riški "Matin" 150.

... da plačuje reklamne banke v Monci francoskemu tisku letno milijone frankov za prijelo in za — zamlančevanje.

... da je panamski list ljal ustanovitveno družbo 1400 milijonov frankov, teh je prejel tisk 66 frankov.

V NAJEM SE ODDA

4-sobna stanovanja v drugem in tretjem nadstropju. Cena zelo nizka. Oglasiti 1162 W. 17th St., Chicago.

NAROČITE SI DNEVNIK LIST PROSVETA

Po sklopu 9. redne konvencije se sedaj lahko naroči na list Prosveta eden, dva ali tri štane iz ene družine in iz enega same naročnika. List Prosveta stane za vse enako, za štane ali za eno letno naročnino. Ker pa štani se plačajo pri assessmentu (\$1.25) se jim to prišteje k naročnini. Mi prištevamo enega, dva ali tri štane k eni naročnini. Torej sedaj ni varstva, reči, da je drag za štane S. N. P. J. List Prosveta je vala lastina in ga shoro v vsaki družini nekdo, ki bi rad štali list vsak dan. Torej prikaže, da se tudi vi naročite na dnevnik Prosveta. Cena lista Prosveta: Za Zdrnč. države in Kanado \$6.00 Za Ciceo in Chicago je ...

1 tednik in 4.99
2 tednika in 2.60
3 tednika in 2.60

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vrsto denarja in Order v planu in si naročite Prosveta, list, ki je vala lastina.

Pojasnili: Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član ali če se preseli proč od družine in bo sahteval sam svoj list ali moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročil na Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati vrsto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvu datum na to vrsto naročnika.

PROSVETA, S.N.P.J., 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošljim naročnino za list Prosveta vrsto ...

Ime Čl. družine ...

Naziv Čl. družine ...

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od slednjih ...

Ime Čl. družine ...

Ime Čl. družine ...

Mesto Država ...

Nov naročnik Star naročnik ...

TISKARNA S.N.P.J.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in ...

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLAN S. N. P. J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. Cene umerne, unijako delo prve vrste.

Pišite po informacije na naziv:

S.N.P.J. PRINTER

2657-59 So. Lawndale Avenue
Telefon Rockwell 4904
Chicago, Ill.

Tam se dobe na željo tudi vsa ustrezna pomoč